АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

Изх. № 109/01.04.2026 г.

ДО
Г-ЖА ИРИНА ЩОНОВА,
МИНИСТЪР НА ИКОНОМИКАТА И ИНДУСТРИЯТА

Относно: Проект за Национална индустриална стратегия за преработваща и добивната промишленост в България

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ЩОНОВА,

В приложение към настоящото писмо представяме на Вашето внимание коментари на Асоциацията на индустриалния капитал в България по технически доклад относно проект за Национална индустриална стратегия за преработваща и добивната промишленост в България.

Приложение: съгласно текста.

С УВАЖЕНИЕ,

РУМЕН РАДЕВ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС НА АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

КОМЕНТАРИ

по

Технически доклад относно проект за Национална индустриална стратегия за преработваща и добивната промишленост в България

на Асоциация на индустриалния капитал в България

1. Въведение

АИКБ приветства целенасочената и координирана работа за формулирането на Стратегия, насочена към реиндустриализацията на България. Фактът, че индексът на индустриалното производство в страната ни спада непрекъснато от 36 месеца и достига на най-ниски стойности в ЕС подчертава необходимостта от ясна, амбициозна, обективно обоснована и с ясен времеви хоризонт Стратегия. Като заявява готовността си да бъде конструктивен и активен партньор в работата по развитието и завършването на документа, АИКБ отправя следните коментари и препоръки по предложени документ.

2. Общи бележки и коментари

2.1. По цялостния процес на работа

На дискусия е предложен Документ 5 от общо 7, който би трябвало да представлява проект на НИС за преработващата и добивната индустрия на България.

От тази гледна точка, АИКБ настоятелно предлага Документът да започне с ясен анализ на възможни сценарии за определянето както на сектори, приоритетни за развитието на българската индустрия, така и на общи хоризонтални мерки за подкрепа, които да насърчат реиндустриализацията в общ план при съвременните условия. Тези предложения следва да бъдат обсъдени с виждане за постигането на консенсус с национално представителните работодателски организации и техните членове.

За целта, е необходимо да бъде предложена Методология за извеждането на приоритетни сектори и хоризонтални мерки, посредством анализа на динамичните редове от данни – например, на основа на

- За секторите - добавена стойност, принос към износа, принос към заетостта и др. на съответните сектори, минали и прогнозирани сравнителни конкурентни предимства, възможности за постигането на нулеви емисии, структуроопределяща роля, значение за икономическата сигурност и др.;
- За хоризонталните мерки за подкрепа – обща тежест, възможност за спестяване на разходи на средства, време, хора, за намаляване на административните тежести, за

ускоряването на разрешителни процедури и др., с визията България да стане най-привлекателно място за правене на бизнес.

На тази основа да се изведат възможни сценарии, въпроси за обсъждане и алгоритмизация на решенията, които да бъда взети в диалог с национално представителните работодателски организации и техните колективни членове (НПРО и БРО).

2.2. По цялостния процес на работа

Документът отделя почти 50 стр. на обяснението на перспективите „отгоре – надолу“ и „отдолу – нагоре“, които нямат добавена стойност за реалния производствен сектор. Структурата на стратегията игнорира до голяма степен различията между отделните икономически сектори. Невъзможно е едни и същи мерки за подкрепа да могат да бъдат полезни за всички компании. Дори и да не се влиза в детайл по отношение на всяка от икономическите дейности, би било редно те да бъдат групирани в обединения със сходни проблеми и потребности, за които да бъдат предложени основани на потребностите им решения.

АИКБ отбелязва твърде високия брой стратегически цели, които предлага да бъдат сведени до не повече от 2 – 3, както и смесването между стратегически, оперативни цели и инструменти за тяхното постигане. Препоръчваме и да се подчертае връзката със стратегическото планиране във връзка с Многогодишната финансова рамка 2027-2038, както и със серията важни стратегически документи на ЕС, като например Компасът за конкурентоспособност, Акта за ускоряване на чистите индустриални производства и Съобщението за засилване на икономическата сигурност на ЕС, като се ползва въведената от тях терминология и по възможност се стартира и подпомогне процеса по взимането на изисквани от тях икономически решения.

В период на безпрецедентни геополитически и геоикономически предизвикателства, предложеният документ оставя впечатление за „бизнес както обикновено“, като вместо да се фокусира върху драматичната загуба на пазари и затварянето на знакови за българската икономика производства, извежда като стратегическа цел например предвидимата и ефективна управленска и регулаторна среда. Цел, която България следва да е изпълнила и да е гарантирала нейното устойчиво реализиране само поради факта, че е член на ЕС. Например, не особено удачно е посвещаването на специална стратегическа цел на укрепването на индустриалното сътрудничество и диалога между публичния и частния сектор, доколкото подобен диалог следва да бъде гарантирано ефективен на основа на множеството различни формати, утвърдени през годините, включително Националния икономически съвет и различни секторни съвети.

Целта за развитие на човешкия капитал посредством специални инвестиции, следва да се обвърже тясно с Програмата за развитие на човешките ресурси, а смесването на тази тема с необходимостта от инвестиции в иновации да се прецизира.

Обособяването на индустриалните паркове и тяхното развитие и модернизация като отделна стратегическа цел предлага съмнителни ползи – доколкото АИКБ винаги е застъпвала тезата, че инвестирането в развитието на подобни терени не води задължително до насърчаване на промишленото производство.

3. Общи бележки и коментари

3.1. Методология на Националната индустриална стратегия и План за действие – разделът оставя впечатление за отвлеченост и е доста теоретичен. Той се основава на принципи, които би следвало да се спазват априори, а Таблица 1 не предлага никакви конкретно приложими идеи. Тя по-скоро представлява прочит с разбиране на приет от МС документ, който просто би трябвало да се прилага на практика и който няма отношение към реалното производство и неговото насърчаване. В Таблица 1 присъстват продукти, чието изпълнение на практика е неясно – доколкото те визират консултации с широк кръг заинтересовани страни, който като че ли липсва на този етап. Тази бележка е валидна и за продукти 2, 3, 4.

Финансовата обезпеченост е не особено ясна и липсва връзка с МФР. Изказът е твърде общ, без никаква конкретика и в него присъстват банални клишета, като например „*Принципите на устойчивостта са насърчени чрез цели и мерки, които подкрепят и насърчават декарбонизацията, кръговата икономика и иновациите в чистите технологии и във връзка със суровини от критично значение, в съответствие с консултираните национални стратегии и законите, както стратегиите на ЕС, посветени на устойчивото развитие на промишлеността*.“. Интересно би било да се направи проверка дали при разработването на документа е ползван изкуствен интелект.

3.2. Доколкото в документа са визирани критични суровини, АИКБ предлага настоятелно да се направи връзка с текущото от близо 2 години изпълнение на специализираната Националната научна програма “Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие”. Следва да се потърсят възможности за ускоряване на изпълнението на този проект, така че резултатите от него да се ползват в настоящата работа.

3.3. Планът за действие би следвало да предвижда реални и измерими действия и мерки, а не общи формулировки без практическа стойност, като например „**Обобщение на напредъка през предходния период** (ако е приложимо).“, „*Мерки, чрез които ще бъде гарантирано постигането на стратегическите цели на съответната национална стратегия*“ и други.

3.4. Избраните критерии за фокусиране и приоритизиране на въздействието са твърде общи, нямат реална връзка с промишленото производство, не включват оценка на конкурентоспособността и измерители за нейното насърчаване, като вместо това се фокусират върху елементи, които би следвало да са част от регулаторната среда и да се спазват автоматично, като например „*въздействие върху околната среда*“.

3.5. Теоретичните постановки за това как следва да се определят цели, какво представляват мерките за изпълнение и т.н., са по-скоро подходящи за учебник в прогимназиалния курс.

3.6. Оценката на финансовите нужди няма как да бъде извършена без директен диалог и сътрудничество с НПРО и БРО.

Изготвил: доц. д-р Милена Ангелова, изпълнителен заместник-председател на АИКБ

3.7. Раздел III вместо да очертае рамката на реална стратегия затъва в теоретични и не особено нужни постановки, без връзка с реалните глобални предизвикателства и тяхното отражение върху българската индустрия. В Таблица 3 липсват ключови европейски актове, които са посочени по-горе в текста. Конспектирането на актове на ЕС не добавя особена стойност към документа и засилва впечатлението за неумело ползване на изкуствен интелект.

3.8. Визията за „регионално лидерство на България“ на фона на най-сериозният спад на страната ни като индустриално производство в ЕС със сигурност не може да бъде постигната без амбициозна, прецизно формулирана, основана на потребностите на предприятията и с конкретни идеи и мерки стратегия, каквато настоящият документ не предлага. Взаимосвързаните компоненти, които са предложени, биха могли да бъдат добра основа, но не са транспонирани в правилните мерки.

3.9. Излишно е пространното обяснение за връзката между „метеорологически императиви“ и приоритетни оси.

3.10. Планът за действие е слаб и непрецизен, а голяма част от предложените мерки са били критикувани от представителите на реалния сектор нееднократно през годините.

4. Конкретни бележки и коментари

Цел 1.1. Насърчаване на внедряването на технологии от типа Индустрия 4.0.

Мярка 1.1.1. Предоставяне на финансови стимули (безвъзмездни средства, данъчни облекчения) за внедряване на Индустрия 4.0 е по принцип много полезна, но не е ясно как ще бъде изпълнена – доколкото настоящият програмен период е в края си, а новият няма да предвижда национални програми, или те ще бъдат с чувствително намален бюджет.

Мярка 1.1.2: Разработване на ваучерна схема Индустрия 4.0 за МСП – идеята за ваучери за подкрепа не е лошо, но не е ясно на какви критерии трябва да отговарят „доставчиците на услуги за цифрова трансформация“ – доколкото трансформацията е цялостен процес, който едва ли е по силите на един доставчик …

Мярка 1.1.3: Предоставяне на финансова подкрепа за пилотни и демонстрационни проекти, които тестват подходи от Индустрия 4.0 в реална работна среда – мярката е с доста ограничен характер. За да бъде тя полезна, трябва да се наблегне на мултиплицирането на успешни проекти, а не на финансирането на пилотни такива, които може и да не се увенчаят с успех. Би могла да се редактира в тази посока – идентифициране на успешни проекти за развитие на Индустрия 4.0 и мултиплициране посредством сътрудничество с НПРО и БРО.

Общи бележки по цел 1.1.:

- Индустрия 4.0. – това е леко старомодна вече концепция, заменена от внедряването на ИИ, постигането на нулеви емисии и гарантиране на икономическата сигурност;
- Предложените индикатори не дават възможност за оценка на реалния напредък и постигнатите качествени промени.

Изготвил: доц. д-р Милена Ангелова, изпълнителен заместник-председател на АИКБ

Цел 1.2. Ускоряване на технологичната модернизация на добива и преработката на суровини от критично значение. Може да бъде подкрепена, като за целта следва да се ускори изпълнението на Националната научна програма "Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие", за да бъдат ползвани резултатите.

Цел 1.3. Подобряване на достъпа до финансиране за устойчиво развитие в областта на суровините от критично значение. Общата идея на целта е достойна за подкрепа, но все пак:

Мярка 1.3.1: Осигуряване на финансиране за инвестиции в добива, преработката и рециклирането на суровини от критично значение - по-голям потенциал с оглед на общите тенденции в МФР биха имали наднационални обединения и сътрудничества. Отделянето на финансови ресурси в специализирани фондове следва да се извършва на основа на прецизна оценка на потребностите, за да не се стигне до блокирането му, без да бъде оползотворен.

Мярка 1.3.3: Улесняване на достъпа до рисков капитал чрез разработване на програми за свързване на стартиращи компании с инвеститори, специализирани във финансирането на компании в ранните фази на развитие – подкрепата за МСП следва да улеснява тяхното включване във вериги на стойността и от тази гледна точка може би е добре да бъде изнесена като хоризонтална мярка.

Цел 1.4. Насърчаване на използването на данни в производствените процеси и създаването на стандарти за данни. Създаването на стандарти за данни не може да бъде самоцел. Без цялостна визия на държавно и секторно равнище за потребностите от подобни стандарти и тяхното прилагане за директно насърчаване на конкурентоспособността, ползата от подобна мярка би била съмнителна, а има и риск да се изроди в административна пречка. Стандартите биха имали смисъл на наднационално – регионално, секторно, европейско равнище и единствено при ясен план за това как биха били от полза за насърчаване на конкурентоспособността. Подобен анализ и/или план липсват.

Цел 1.5: Подкрепа за индустриални НИРД, иновационни хъбове и трансфер на технологии – цялостната архитектура на мярката повтаря множество предишни подобни действия, чиято полезност не е материализирана. Особено изпразнено от съдържание звучи предложението за *„Създаване на публично-частен фонд за съвместни инвестиции в индустриални иновации, който да мобилизира европейски, национални и частни инвестиции в подкрепа на проекти с голям потенциал за растеж и висока добавена стойност*" – доколкото не съществуват пречки подобен да бъде създаден и при ползване на наличните ресурси, но като че ли липсва подобна потребност. Същото е валидно и за предложението за „*Стартиране на съвместни програми за научноизследователска и развойна дейност*" – дейност, за която не само няма пречка и в момента, но има и няколко конкретни възможности за реализация. Интересно е, че в отговорните институции предприятията и техните обединения – НПРО и БРО липсват. Индикатори като „Брой на организираните събития за установяване на контакти между индустрията и научните среди" са напълно абсурдни!

Цел 1.6: Ускоряване на използването на изкуствен интелект в промишлеността

Мярка 1.6.2: Разработване на насоки за използване на ИИ в индустрията и информация за добри практики на национално ниво – тази мярка има съмнителна полезност, доколкото е доста подробно и внимателно регламентирано на равнището на ЕС.

Насърчаването на прилагането на възможностите на ИИ в индустрията е важно и мерки за подкрепа са необходими. ИИ помага да се оптимизират и направят по-ефективни производствените, организационни и управленски процеси. Тъй като възможностите и решенията се развиват непрекъснато, което води и до поевтиняване на тези услуги, може да се помисли за ваучерна схема.

Цел 2.2: Повишаване на съответствието и съгласуваността на политиките и нормативната уредба

Мярка 2.2.8: Интегриране на ESG (екологични, социални и управленски) стандарти в процедурите по издаване на разрешителни, оценка и мониторинг на индустриални и инфраструктурни проекти – подобна интеграция трябва да следва изискванията в Директивата и предвидените в нея срокове, без да ги надхвърля с излишна амбиция.

Цел 2.3. Изграждане на капацитет и укрепване на управленски механизми – тук трябва да се отчетат изискванията на Съобщението за засилване на икономическата сигурност в ЕС и на Акта за ускоряване на чистото промишлено производство.

Цел 3.2: Подкрепа за формирането на клъстери и регионални индустриални екосистеми – да се даде приоритет на функционални клъстери и те задължително да бъдат с отворена архитектура. Да се предвиди облекчена процедура и форма на обединения за формирането на клъстери в рамките на съществуващи БРО.

Мярка 3.2.2: Насърчаване на съвместни програми за иновации и обучение – тези мерки се предлагат от поне 10 години. За тях съществуват множество възможности, както и редица ограничения, които не са преодолени, тъй като изискват интервенции в процеса на висше образование, където студентското предприемачество и иновативност следва да бъдат развивани и насърчавани. Много полезен пример в това отношение е KTH Royal Institute of Technology.

Мярка 3.2.3: Насърчаване на сътрудничеството между предприятията и местните доставчици – тук отново отсъстват организациите на бизнеса. Те са платформите, посредством които подобно сътрудничество се развива и насърчава. Подобна мярка има смисъл, но само ако се развие и обвърже с насърчаването на международни партньорства по веригите на стойността. Много интересно е как ще се идентифицират сред отговорните институции и заинтересовани страни „местните доставчици“. Не е ясно дали съществува изобщо потребност от „организации за управление на клъстери“. Индикаторите са доста непрецизни.

Цел 3.3: Укрепване на публично-частния диалог за инвестиции и растеж – идеите могат да бъдат подкрепени, въпреки, че не са нови. Но заинтересованите страни следва да се прецизират съгласно действащото законодателство, на основа ясните критерии за представителност, които определят НПРО и включените в техните структури БРО. Всякакви останали обединения, визирани като „Промишлени асоциации и търговски камари“ трябва да отговарят на ясни, предварително съгласувани критерии, гарантиращи тяхната представителност и мандат.

Цел 4.1. Подобряване на предвидимостта на цената на енергията и сигурността на доставките за промишлените потребители – идеята на подобна цел и мерки за нейното изпълнение е много правилна и отговаря на сериозна потребност на българските индустриални предприятия. Но сред заинтересованите страни не следва да бъдат включени единствено „Енергоемки

промишлени предприятия“, тъй като опустошителните ефекти от свръх високите цени на електрическата енергия и енергоносители засягат всички промишлени предприятия.

Цел 4.3. Подкрепа за МСП в областта на зелените технологии – е много важна. Но създаването на фондове за рисков капитал и всякакъв тип финансови инструменти са мерки с ограничен потенциал. По-важна е подкрепата за ръст и развитие, предвидени в мярка 4.3.2.

Цел 5.1. Повишаване на интереса към кариери в добивната и преработващата промишленост е много важна и навременна. За нейното изпълнение следва да се развият и активно ползват възможностите на Рейтинга на привлекателност на професиите, поддържан от МТСП. Необходимо е и спешното развитие и прилагане на възможностите на секторните квалификационни фондове и индивидуалните сметки за обучение.

Полезността на цялата Стратегическа цел 6: Развитие и модернизация на индустриалните паркове като двигатели на регионалния растеж, иновациите и устойчивостта остава под въпрос. Доколкото знакови индустриални предприятия в България затварят, инвестирането в нови площадки няма да реши проблемите пред българската индустрия, а по-скоро ще отклони необходим и важен ресурс за тяхното решаване. Цялата архитектура на мерките за подкрепа в тази стратегическа цел има силно теоретичен характер.

5. Липсващи елементи

5.1. Предвидени в Предложението за Европейски фонд за конкурентоспособност – доколкото достъпът до финансиране посредством ЕФК ще се осъществява на основа на наднационални обединения, е важно в НИС да залегнат възможности и мерки за организиране на участието на България във формиращи се обединения. В същото време, е важно да се предвидят мерки и за:

- Механизъм за структурирани консултации със заинтересованите страни – НПРО и БРО за гарантирано и обективно отразяване на техните позиции при преговорите за изготвянето на инвестиционните програми и разпределянето на средства между тематичните прозорци;
- Активна позиция при създаването на Механизма за координиране на конкурентоспособността, с цел изготвянето на обективни критерии за оценка, включително посредством въвеждането на капиталов референдум при подбора на проекти (финансиране, пропорционално на постигнат инвестиционен интерес при емисии на капиталовите пазари или от други източници);
- Осигуряване на методологическа помощ и ориентация за потенциални бенефициенти за това как ще се доказва приносът към общата конкурентоспособност на ЕС на техните бъдещи проекти. Формиране на ясни критерии, прецизни методологии за оценка и определяне на точки, за да се осигури предвидимост и прозрачност;
- Съдействие за българските предприятия да се позиционират като „single market value chain builders“ (чл. 16), „EU tech frontrunners“ (чл. 17), легитимни извършители на „production ramp up actions“ (чл. 18), участници в „Accelerated and Targeted Actions for Competitiveness“ (чл. 20) и предложители на „Important Projects of Common European Interest (чл. 19)“.

5.2. Предвидени в Предложението за Засилване на Европейската икономическа сигурност – доколкото в предложението присъстват определени примерни сектори, ключови за

европейската икономическа сигурност, се предполага, че тяхното развитие би следвало да се осигури и посредством специализирани мерки за подкрепа в НИС – например, за осигуряването на веригите на стойността за полупроводници, батерии за електромобили, ключови компоненти за дронове и анти-дронови системи, квантови технологии, оборудване за проверка по границите, соларни инвертори. Във връзка с прилагането на предложенията, следва НИС да предвиди и механизми за Участие на държавните институции, в координация и консултации със заинтересованите лица и техните обединения НПРО и БРО в:

- Структурирането и работата на Economic Security Information Hub;
- Изготвянето и прилагането на механизъм за структурирано участие на ПП на България в ЕС в процеса;
- Назначаването и изпълнението на функциите на Съветник по икономическата сигурност на България;
- Формирането на trusted adviser group drawn from EU business representatives;

5.3. Предвидените в Предложението за Акт за ускоряване за чистото промишлено производство елементи изискват осигуряването на национална перспектива за това как ще се отговори посредством мерки за насърчаване на изведените като приоритетни сектори и области, а именно: преодоляване на уязвимостта във веригите за доставки в стратегически сектори и технологии, насърчаване на търсенето на европейски ниско въглеродни продукти и мащабно въвеждане на индустриални технологии. Избраният сценарий за интервенции предвижда въвеждането на изисквания за определен дял на влагане на ниско въглеродни стоманени, циментови и алуминиеви продукти в целеви сектори (например, автомобилни компоненти и строителство), включително посредством въвеждането на задължителни критерии при провеждането на обществени поръчки и схеми за подкрепа. Изборът на водещ пазар и специални мерки за подкрепа към 2029 г., както и изискванията за европейска преференция също следва да бъдат част от НИС.

5.4. Акт за критичните суровини – за да се отговори на предвидените в него изисквания на равнището на ЕС, изпълнението на Националната научна програма за Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие трябва да бъде значително ускорено, тъй като резултатите следва да залегнат при изработването на НИС.

6. Идеи за развитие на НИС

Необходимостта от развитието на Индустриална стратегия от ново поколение, отговаряща на трупащите се от 2020 г. насам множество предизвикателства и застъпващи се кризи, се разглежда от много международни организации[1]. Табл. 1 от цитираната публикация представлява една възможност за систематизиран подход, който изглежда е водил до определена степен настоящата разработка, но поради липса на значим диалог със заинтересованите страни и ползватели на НИС, адаптацията му не е съвсем удачна.
От тази гледна точка, АИКБ предлага:

[1] The New Era of Industrial Strategies: Tackling Grand Challenges through Public-Private Collaboration.

1. На основа на направените анализи, в тесен диалог със заинтересованите страни, да се изведат стратегически приоритети за развитието на българската индустрия, както и да се идентифицират основните пречки и фактори, задържащи растежа.
2. Основната логика на интервенции да се подчини на обезпечаването на конкурентоспособността на изведените сектори, като се има предвид, че това е дългосрочен процес и трябва де се осигури устойчивост и предвидимост.
3. Доколкото НИС е интердисциплинарна и включва действия и мерки от компетенциите на различни министерства, трябва да има ясна визия за това как ще се осигури нейното изпълнение.
4. Основното предизвикателство пред България, както и пред реалния производствен сектор, е про-активно поведение за включването в ново създаващите се и съществуващите такива обединения на европейско равнище. Провалите по програма Хоризонт трябва да послужат за урок и да не бъдат мултиплицирани през следващия програмен период.
5. Бизнесът е активен при създаването на международни партньорства, но ролята на държавата и нейните институции като катализатор и гарант на тези процеси е ключова.
6. България е много слабо активна по отношение на икономическата дипломация, която често е важен елемент от развитието на международни индустриални партньорства. Тази ситуация е необходимо да се преодолее.
7. По отношение на развитието на наука и образование са необходими спешни и решителни действия за оптимално разпределение на ограничените публични ресурси, за ориентация на младите хора за образование и кариерно развитие по търсени, необходими и осигуряващи перспектива за кариерно развитие специалности. Наред с оптимизирането на план-приема и развитието на защитени специалности, е необходимо да се реформира системата на висше образование, в която местата за студенти са почти 2 пъти повече от възможните кандидати. Намаляването на срока на бакалавърските програми (където това е възможно) до 3 години и приоритет на развитието на магистърски специализации е много важна стъпка. За гарантирането на качествени магистърски програми, поставящи основите на научни достижения, е важно да се върне възможността за обучение на магистри в системата на БАН, така че да се предадат и мултиплицират научните постижения.

Изготвил: доц. д-р Милена Ангелова, изпълнителен заместник-председател на АИКБ

TABLE 1 | Key priorities by challenge area

	Key issues	Public sector priorities	Private sector priorities
Achieving environmental sustainability of manufacturing operations, products and supply chains	– Decarbonizing within and across supply chains – Reconceptualizing product design, business models and industrial processes towards circularity and resource efficiency – Energy efficiency	– Data standardization – Regulations – Informing consumers – Risk offsetting – Bolstering affordability in developing countries	– Increasing resource efficiency and material substitution – Supply chain partner selection – In-house innovation hubs – Sharing solutions and data across the sector
Enhancing supply chain transparency and resilience	– Improving the understanding and end-to-end visibility of supply chains – Widespread adoption of resilience-enhancing technology	– Strengthening international coordination and collaboration – Restructuring essential supply chains – Long-term visibility of demand – Regulatory frameworks on business transparency – Supporting technology adoption – Stockpiling emergency resources	– Information sharing – Adopting resilience-enhancing technology – New profit models – Long-term perspective – Grounded risk assessment
Accelerating the scale-up and adoption of industrial technologies	– Fostering numerous robust collaborative linkages – Integrating industry perspectives – Interlinking workforce skills development and technology	– Consultative bodies – Data gathering and benchmarking – Experimental spaces – International collaboration – Mission-setting – Funding the risky parts of innovation	– Liaising with academia – Integrated approach to skills and technology development – Defining technology priorities – Technology adoption advocacy – Developing learning networks
Securing the future of the manufacturing workforce	– Ensuring a just transition – Developing a workforce fit for the future – Making training more affordable, accessible, and realistic	– Early-stage skills development – Integrated approach to technology and skills – Balancing stability and reactivity – Safety nets – Establishing training requirements for large firms	– Proactively partnering on training curricula – Lifelong learning – On-the-job training and re-training
Linking business value with social and environmental values	– Increased transparency of business practices – Centering workers' safety, rights, and development – Decreasing gender disparities and promoting diversity in the manufacturing sector	– Bolstering transparency – Regulations – Protecting workers	– Employee dialogue mechanisms – Using technology for safety improvements – Promoting corporate social responsibility across supply chains

Изготвил: доц. д-р Милена Ангелова, изпълнителен заместник-председател на АИКБ